

РОЗДІЛ 8

ПСИХОЛОГО-ПЕДАГОГІЧНИЙ КОНТЕНТ РЕАЛІЗАЦІЇ МІЖНАРОДНИХ СТАНДАРТІВ ЕТИЧНОЇ ПОВЕДІНКИ У ПІДГОТОВЦІ ПОЛІЦЕЙСЬКИХ В УКРАЇНІ

*Крикун Вячеслав Віталійович,
Семенова Алла Василівна,
Корнієнко Максим Вікторович*

УДК 351.741:378.6[17.034.3](477)

<http://dspace.oduvs.edu.ua/handle/123456789/4921>

Анотація

У розділі 8 конкретизовано психолого-педагогічний контент реалізації міжнародних стандартів етичної поведінки у підготовці поліцейських в Україні на ґрунті методологічних засад гуманістичного підходу, інтерактивних технологій навчання та сучасних дидактичних принципів, які мають бути основою професійної підготовки поліцейських у їх практичній спрямованості при моделюванні реального процесу службової діяльності в стінах ЗВО, при включенні викладачів у цей процес як суб'єктів, які володіють прийомами організації власної професійної діяльності і аналізують шляхи професійного саморозвитку. Представлено методично-практичні психолого-педагогічні напрями впровадження ідей гуманістичної педагогіки, а також розробка методологічних основ реалізації міжнародних стандартів етичної поведінки у підготовці поліцейських в Україні на ґрунті

загальнонаукового цілісного підходу, що є об'єктивною потребою сучасної вітчизняної системи освіти загалом і підготовки поліцейських зокрема. Доведено положення про те, що українське суспільство потребує цілісної стратегічно-виваженої освітньої політики підготовки фахівців, які мають характеризуватися відповідними професійними і особистісними моральними і управлінськими якостями, адже основний обов'язок офіцера поліції - служити людині, поважати конституційні на свободу, рівність та справедливість. Обґрунтовано, що у такому контексті особливої значущості набувають питання конкретизації аксіологічно-націєтворчого змісту і розробки методології підготовки і оцінювання відповідних програм, підготовки науково-педагогічних кадрів.

Ключові слова: професійна етика, правила (кодекси) етичної поведінки, чесність, довіра, справедливість, повага, відповідальність, відвага, підготовка поліцейських.

Вступ

Демократія передбачає лібералізм, під яким розуміється сукупність філософських, політичних і правових поглядів, що ґрунтуються на максимальному обмеженні втручання держави в економічну діяльність та захисті особистості, її прав і свобод від диктату державної влади [1]. З розвитком соціуму чітко простежується тенденція щодо звуження меж правового регулювання суспільних відносин та зменшення впливу держави на регулювання особистих відносин населення за допомогою права за рахунок врегулювання таких відносин іншими соціальними нормами, зокрема нормами моралі. У той же час, деякі моральні норми отримують своє законодавче закріплення і автоматично стають правовими. Це

стосується і етичних правил поведінки деяких професій, які у своїй сукупності становлять *професійну етику*.

Особливої актуальності професійна етика має для соціально-орієнтованих професій, тобто таких видів діяльності, об'єктом яких є людина – лікарів, вчителів, викладачів, працівників правоохоронних органів, тощо [2]. Саме професії, які спрямовані для забезпечення нормального функціонування населення, для реалізації потреб людини у певних сферах життя, вимагають від фахівців володіння високими *чеснотами*.

Становлення та функціонування сучасної Національної поліції України орієнтується на світовий, зокрема Європейський досвід. У цьому контексті, перш за все, доречним є звернення до міжнародних нормативно-правових актів, які стосуються поліцейської діяльності у демократичних державах. Одним з таких є Європейський кодекс поліцейської етики, який було прийнято Комітетом Міністрів Ради Європи 19 вересня 2001 року. Структурно Європейський кодекс поліцейської етики складається з семи основних розділів:

- 1) Цілі поліції;
- 2) Правові основи діяльності поліції;
- 3) Поліція і система кримінальної юстиції;
- 4) Організація структур поліції;
- 5) Керівні принципи діяльності / операцій поліції;
- 6) Відповідальність поліції та контроль за її діяльністю;
- 7) Дослідження та співпраця у міжнародному масштабі [3].

Правила етичної поведінки правоохоронців – важливий нормативний крок у зміні ставлення правоохоронця до свого статусу. На основі таких актів правоохоронець отримує можливість показати суспільству

свій несилловий, службовий статус відносно суспільства. Адже представник Національної поліції є тим посередником, спікером, який доносить своїми діями політику держави у безпековій сфері. Поліціант найчастіше наочно зустрічається з громадянами і представляє державу та її інститути. Тому морально-етичний бік роботи правоохоронця набуває нового значення.

На національному рівні етичні вимоги до окремих видів юридичних професій закріплюються в кодексах або правилах етики певного професійного спрямування, у яких зазначається, що *незалежність* правничої професії полягає у тому, що при здійсненні своїх службових обов'язків правники завжди повинні діяти вільно, без будь-якого втручання чи тиску з боку влади або суспільства, на підставі закону та підпорядковуючись лише закону. Незалежність правника має гарантувати повагу до прав людини та внаслідок цього формувати довіру суспільства до представників правничої діяльності. *Безсторонність, неупередженість* є базовими вимогами в правничій діяльності та основою для формування поваги в суспільстві до права.

З моменту проголошення незалежності України 24 серпня 1991 року базовим принципом формування політичної стратегії було закладено принцип забезпечення державного суверенітету. Найважливішим офіційним джерелом професійної етики є Конституція України [4]. Це передбачає, що будь-яка людина, що вбачатиме порушення етичних правил з боку поліцейських, має право на відповідне реагування, починаючи із зверненням до керівника особи, яка допустила порушення, і закінчуючи позовом до суду, включаючи звернення до Європейського суду з прав людини. Вищезазначене обумовило **мету** роботи: схарактеризувати психолого-педагогічний контент практичної реалізації міжнародних стандартів етичної поведінки у підготовці поліцейських

в Україні на ґрунті емоційно-вольової і поведінково-емоційної критеріальних таксономій.

Методологічними засадами стало впровадження ідей компаративістики, гуманістичної педагогіки, а також розробка методологічних основ реалізації міжнародних стандартів етичної поведінки у підготовці поліцейських в Україні на ґрунті загальнонаукового цілісного підходу, що є об'єктивною потребою сучасної вітчизняної системи освіти загалом і підготовки поліцейських зокрема. положення про те, що українське суспільство потребує цілісної стратегічно-виваженої освітньої політики підготовки фахівців, які мають характеризуватися відповідними професійними і особистісними моральними і управлінськими якостями, адже основний обов'язок офіцера поліції – служити людині, поважати конституційні на свободу, рівність та справедливість. У цьому контексті особливої значущості набувають питання конкретизації аксіологічно-націєтворчого змісту і розробки методології підготовки і оцінювання відповідних програм, підготовки науково-педагогічних кадрів.

Психолого-педагогічний контент реалізації міжнародних стандартів етичної поведінки у підготовці поліцейських

Ціннісний фундамент особистості закладається в дитинстві, однак розвитку та формуванню основних його конструктів сприяє цілеспрямоване фахове навчання та практична підготовка у профільному закладі вищої освіти. Тому вивчення особливостей ціннісних орієнтацій майбутніх правоохоронців є необхідним і доцільним у сучасних умовах розвитку правоохоронної сфери Української держави [5]. Серед загальнолюдських цінностей прогресивні мислителі, філософи

і педагоги завжди виокремлювали права людини, її волю і відповідне їм виховання та освіту. Утвердження у житті народів загальнолюдських морально-етичних цінностей є закономірним результатом їх історичного розвитку. Етичні цінності як продукт життєдіяльності суспільства і соціальних груп, займають особливе місце у структурі особистості кожного конкретного суб'єкта.

Виступаючи автономними у відношенні до потреб джерелами смислоутворення, вони «підключають» індивідуальну життєдіяльність до життєдіяльності соціуму, «освітлюють життєвий сенс об'єктів і явищ дійсності під кутом зору стійких інтересів розвитку соціального цілого, заломлених і осмислених суб'єктом як ціннісні орієнтири його життя, формулюються як ідеали, моделі належного, задаючи спектр інваріантних граничних параметрів бажаних перетворень дійсності» [6]. Роль цінностей у процесі набуття професійних навичок і вмінь поліцейського полягає у наданні раціональної, системної єдності ідейному конструкту професійної діяльності.

Так, кожна з цінностей реалізується через низку принципів професійної діяльності, що зафіксовані у нормативних і нормативно-правових актах. Саме поєднання та реалізація цінностей і принципів професійної діяльності поліцейського у світогляді професіонала сприяє досконалості й цілеспрямованості особистості поліцейського, дозволяє протистояти професійній моральній деформації. Отже, основні принципи професійної етики поліцейського – це основоположні ідеї, керівні начала, покладені в основу професійної діяльності поліцейських, в яких фіксуються ціннісні та ідеологічні засади публічного життя суспільства [7]. Недотримання цих вимог ставить під сумнів легітимність здійснення професійної діяльності, підриває довіру до професіоналізму як до певної кваліфікаційної якості людини, загрожує загальною недовірою *громадськості*

до програм державного менеджменту і, у крайніх своїх виявах, соціальними заворушеннями.

Досліджуючи психологічні аспекти корупції в державному управлінні, О. Dragan, G. Yermakova, A. Chvaliuk, O. Kurchin, O. Karagodin [8] підкреслюють, що «...амбіції державних службовців швидко розбагатіти, їх низька самооцінка, психологічна залежність, сприйнятий у суспільстві імідж, почуття безкарності є основними психологічними аспектами, котрі штовхають людей до корупції». Автори вважають, що власне почуття безкарності слід уважати основним чинником впливу, що стимулює саме дії державних службовців. Взагалі за своєю природою *корупція* – це суто етичне питання, і роль держави полягає у тому, щоб зменшити прояви цього негативного явища у службовій діяльності, тобто встановити відповідальність за порушення, в першу чергу, моральних норм, коли особиста вигода ставиться на перше місце [2].

Але, на нашу думку, це більше моральний вибір – здійснювати корупційні діяння чи ні, і основні зусилля державних органів повинні бути спрямовані на те, щоб у людей формувався **досвід доброчесної поведінки**. У такому аспекті, дослідженню питань теорії, методики і практики попередження злочинів у цілому, підготовці особового складу сил охорони правопорядку присвятили свої праці багато українських науковців: К. Антонов, О. Бандурка, В. Голін, В. Зеленецький, А. Зелінський та інші [9]. Адже підготовка особового складу сил охорони правопорядку є *процесом навчання*, спрямованим на формування і розвиток професіоналізму. Професіоналізм у такому аспекті характеризується:

- спеціальними знаннями конкретної службової діяльності, яка базується на загальних ідеологічних, правових, психологічних, управлінських, тактичних та інших навичках;

- професійно-діловими якостями й наявністю досвіду практичної діяльності, що визначають здатність особового складу сил охорони правопорядку до виконання завдань;
- умінням і навичками правильно і швидко вирішувати покладені завдання та виконувати відповідні функції; психологічним станом і поведінням в умовах, що склалися: готовністю особового складу до дій у надзвичайних ситуаціях або при ускладненні оперативної обстановки.

При цьому готовність сил охорони правопорядку досягається за рахунок:

- проведення систематичної, цілеспрямованої, комплексної підготовки особового складу;
- завчасної підготовки типового (оперативного) плану;
- підтримки в належному стані матеріально-технічних засобів;
- формування психологічної стійкості особового складу;
- постійного вдосконалення взаємодії сил різних державних органів як між собою, так і з населенням і засобами масової інформації.

А відтак, і кожен поліцейський, на будь який посаді, має свідчити цінності доброчесної етичної поведінки на індивідуально-особистісному рівні, рівні родинних стосунків, соціального оточення і державному рівнях у їх цілісності.

Пояснимо цю позицію:

1. Багато українських учених (І. Зязюн [10] Г. Васянович [11], Г. Філіпчук [12] та ін.), відзначали, що становлення етичної освітньої парадигми без філософського осмислення проблем і ретроспективного аналізу історичного буття попередніх епох просто неможливе.

У цих та інших роботах авторів освіта розглядається як головний механізм освоєння людиною принципово нових форм життєдіяльності і подолання таким чином сучасної цивілізаційної кризи, що, з іншого боку, припускає формування нової моделі освіти. Аналіз робіт свідчить про зріст кількості і різноманітності педагогічних наук, підвищення світоглядного, методологічного, евристичного і ціннісного потенціалу педагогіки в системі матеріальної і духовної культури суспільства, встановлення ціннісно-гуманістичної орієнтації освіти.

Потреба в необхідності модернізації існуючої моделі освітнього простору закладів вищої освіти так чи інакше домінує в думках і оцінках більшості авторів, що досліджують освіту в контексті сучасних цивілізаційних процесів. Природно-історичний взаємозв'язок освітніх теорій і практики розкриває глибокий соціальний зміст педагогічної дії.

Сучасні стратегічні доктрини прогресу лідируючих країн світу ґрунтуються на принципах гармонійного розвитку людського потенціалу, внаслідок чого роль освіти безперервно зростає і стає домінуючою у всіх сферах суспільного життя. З позиції індуктивних методів пізнання, функціонування освітнього простору виходить з досвіду, спостережень і рефлексії над центральними темами всієї проблематики підготовки фахівців. У результаті складається *міждисциплінарний освітній простір*. Очевидно, що у сфері освітнього простору ЗВО з особливими умовами навчання цей простір потребує глибокого розуміння як *феноменологічна суб'єктивна орієнтація* (вивчення, діагностика, прогнозування, проектування) і *вибір найбільш успішних парадигм у відкритій системі соціального простору*.

Адже реальні життєві проблеми, що вирішуються за допомогою освіти, стимулюють подальшу навчальну діяльність. Означене є запорукою того, що освіт-

ній простір ЗВО з особливими умовами навчання в Україні, незважаючи на всі труднощі фінансового, матеріального, соціального, юридичного порядку, розвивається і розвиватиметься надалі.

Взагалі, базовими принципами *гуманістичного підходу в професійній освіті*, що спрямований на пріоритети індивідуальності, самобутності, самоцінності людини, але такої, що не відмовляється від її соціальної детермінації є такі [13]:

- принцип *цілісності та гнучкості освітнього середовища* – цілі, зміст та технології освіти визначаються на основі самоекспертизи майбутнього фахівця, виробляються спільно всіма суб'єктами освітнього простору;
- *активності та внутрішньої мотивації суб'єктів* – визнання потреб та інтересів майбутнього фахівця, здатного реалізувати в освітньому просторі закладу вищої освіти (на своєму освітньому маршруті) власні траєкторії професійного саморозвитку;
- *особистісного самовизначення* – створення умов для порозуміння майбутніми фахівцями власної позиції, здійснення ними ціннісного вибору;
- *орієнтації на особистісне зростання суб'єктів* освітнього простору – постійне стимулювання і залучення майбутніх фахівців до процесу саморозвитку;
- *орієнтації на діяльнісний підхід* – максимальне залучення здобувачів освіти в інноваційну практичну діяльність, що дозволяє в ході безпосередньої життєдіяльності в освітньому просторі закладу вищої освіти оволодіти новими способами професійної діяльності.

Зрозуміло, що особистий контакт між членами колективу створює відповідні стосунки між ними. При

цьому взаємодія в освітньому середовищі стає важливим елементом професійної підготовки майбутніх фахівців, різко збільшуючи інтенсивність і тривалість професійних контактів здобувачів між собою, між викладачами (урізноманітнюючи варіанти взаємодії), за рахунок чого зростає їхня активність. Взаємодія всіх суб'єктів освітнього середовища опосередковує процеси внутрішньої групової динаміки: сприйняття суб'єктами один одного, формування групових норм і цінностей, форм співпраці та взаємної відповідальності.

Відтак стосунки, що склалися в освітньому середовищі, впливають на ефективність професійної підготовки майбутніх поліцейських в освітньому просторі закладу вищої освіти МВС.

Крім обміну інформацією, організації системного управління якістю підготовки майбутніх поліцейських в освітньому просторі, кожний суб'єкт має потребу самовираження, одержання *емоційної підтримки* та визнання своєї особистості. Урахування цих потреб дуже важливе для професійної підготовки поліцейських і обумовлене:

- 1) встановленням відносин довіри на основі визнання іншої людини особистістю;
- 2) виявленням розуміння і співчуття іншій людині;
- 3) відвертістю, щирістю власної поведінки суб'єктів, відповідністю думок – почуттям, словам – невербальним діям – конкретній ситуації;
- 4) наданням суб'єктам свободи висловлення думок, почуттів, участі у прийнятті рішень, тощо.

Також, зазначимо, що освітній простір ЗВО, як і будь-яка суспільна система, може розглядатися на різних *рівнях її ієрархії*: від макрорівня стандартизованого управління якістю підготовки майбутніх поліцейських до мікрорівня особистісно-професійної

парадигми окремого суб'єкта освітнього простору – курсанта. Таким чином, кожний рівень проявляє *фрактальність* (подібність ієрархічних рівнів) структури професійної підготовки поліцейських в освітньому просторі закладу освіти. Де *системоутворювальним чинником* (фракталом) такої системи виступає *ідеалізована стандартизована структура* етичної, доброчесної поведінки поліцейського на *індивідуально-особистісному* рівні, на рівні *родинних стосунків, соціального оточення* і *державному* рівнях у їх цілісності.

У навчальному посібнику для спеціальності «Право» [14] зазначено, що з одного боку: *доброчесність* охоплює такі категорії, як «*добро*» і «*чесність*». *Добро* є етичною категорією, за якою здійснюється позитивне оцінювання певної поведінки, явища чи події; це благо, моральне, правильне, стверджувальне, позитивний початок; *добро* покликане на протистояння злу, поганому, руйнівному й негативному. *Чесність* розуміється як одна з основних граней людських чеснот, що відображає одну з найважливіших вимог моральності; *чесність* – це вміння визнавати неправоту, здатність ніколи не виправдовуватися, бути щирим у будь-якій ситуації. З іншого – *доброчесність*, як юридична категорія, є малодослідженою і потребує детального і єдино подібного опису для використання її як елементу етично-правової складової професійно-соціальної підготовки до діяльності майбутніх поліцейських.

Довідникові джерела визначають *доброчесність* як позитивну моральну якість людини, як добру справу, благодіяння; як високу моральність; як позитивну моральну якість людини, яка її прикрашає; як властивість характеру, що визначає постійний моральний образ дій людини; як високу моральну чистоту, *чесність* [15]. Сутність феномена «*доброчесність особистості*» у цілісному системному аспекті з психолого

педагогічних позицій полягає в тому, що поняття «добročесність» необхідно розуміти у широкому сенсі феномену, що зумовлюється суспільним буттям, економічним базисом та безпосередньо залежить від системи цінностей, які пропонує суспільство, від умов соціального спілкування, способів функціонування громадської думки, соціальної регуляції (правових, державно-адміністративних та інших). У науковій літературі [16] *добročесність* досліджується у таких аспектах:

- *утворення / зразок, що існує осторонь як ідеал у суспільстві, соціальній групі, але водночас має загальнолюдський характер;*
- *зовнішній регулятор поведінки/взаємодії особистості у суспільстві, що належить до тих одвічних та обов'язкових явищ, які виникають з появою людського суспільства і пронизують усю його історію;*
- *інтегральна якість, форма свідомості, система ціннісних орієнтацій особистості, яка виконує певні завдання щодо забезпечення існування, життя та діяльності окремих осіб та їх взаємовідносин в умовах певного суспільства [17];*
- *феномен, що зумовлюється суспільним буттям, економічним базисом та безпосередньо залежить від системи цінностей, які пропонує суспільство, від умов соціального спілкування, від способів функціонування громадської думки, від способів соціальної регуляції (правових, державно-адміністративних та інших).*

Визначення *методологічного концепту* психолого-педагогічної підготовки професійних суддів у системі суддівської освіти на ґрунті *системного, людиноцентричного, аксіологічного та акмеологічного* підходів, дозволило Л. Зуєвій [18] внести уточнення у

сутність феномена «доброчесність особистості» в цілісному системному аспекті духовно-рефлексивного виміру, зокрема за такими параметрами:

1) *духовно-моральна дорослість*. «Я сприяю духовному піднесенню іншого / я не спричиняю нічого для духовного падіння іншого»;

2) *зосередження на самоті «емоційного Я»*. Свідома вільна самоорганізація на основі «Я прагну». Тут для свідомого приборкання власного «Его» треба усвідомити власні вади: «Я долаю свої погані поштовхи»;

3) *добростверджувальна частина*. «Я прагну творити Добро». «Я маю духовно-практичну позицію». «Я живу цінностями Добра на рівні самосвідомості». Цей параметр, має виняткову значущість особливо для тих, у кого ще в особистісних характеристиках не сформовані елементи ідеальних моральних чеснот. Саме тому на цьому етапі найбільш актуальною й необхідною може виявитися комунікативна допомога з боку колег-професіоналів, тощо;

4) *Соціально-вчинковий контекст*. Самооцінювання рівня моральної відповідальності особистості. «Природне призначення людини – бути духовною, моральною, доброчесною».

Основними завданнями психолого-педагогічної підготовки поліцейського в означеному аспекті є: формування впевненості в собі; формування психологічної стійкості; тренування вмінь і навичок виконання професійних дій та навичок управління своїми емоційними станами; виховання гармонійно розвинених волевих якостей (цілеспрямованість, наполегливість, самостійність, сміливість); розвиток якостей «психологічної надійності» (витривалості, перенапруження, невдач та труднощів); тренування професійно значущих якостей (професійної спостережливості, пам'яті, мислення та ін.).

Одним з важливих принципів підготовки майбутніх поліцейських є *принцип дуальності* (подвійності, двоєдиності). Свого часу даний принцип був детально проаналізований В. Вербицьким, який на основі вивчення практики найбільш популярних європейських моделей освіти (зокрема Німеччини, Франції, Австрії, Ліхтенштейну, Швейцарії) прийшов до висновку, що дуальне навчання є продуктом тісної взаємодії освітніх установ і роботодавців щодо успішної професійної та соціальної адаптації майбутнього фахівця [19]. Екстраполяція даного принципу в систему професійної підготовки майбутніх поліцейських передбачає практичну підготовку курсантів *в умовах реальної професійної діяльності* органів поліції починаючи вже з першого курсу навчання, відразу ж після проходження ними курсів первинної професійної підготовки та отримання мінімально необхідного обсягу знань і практичних навиків для несення служби по охороні публічного порядку і безпеки.

Загальнотеоретична підготовка у поєднанні з активною практичною підготовкою безпосередньо в підрозділах Національної поліції України має цілу низку переваг:

по-перше, вивчення теоретичних дисциплін передбачає виконання курсантами практично орієнтованих навчальних завдань [20];

по-друге, курсанти вже на початку навчання знайомляться зі специфікою діяльності різних служб і підрозділів Національної поліції, тим самим розширюючи коло своїх професійних навиків;

по-третє, під керівництвом досвідчених практичних працівників поліції, які залучаються до керівництва практичною підготовкою, курсанти набувають нових професійних компетенцій, а також навчаються працювати в команді;

по-четверте, залучення курсантів до безпосереднього виконання завдань з охорони публічного порядку та безпеки розвиває у них навички оптимального вибору рішення, посадову відповідальність.

Така модель професійної підготовки є продуктивною як для курсантів, так і для комплектуючих підрозділів. Перші мають змогу по-новому осмислити майбутню спеціальність і усвідомити правильність вибору професії, а інші – мають можливість об'єктивно оцінити потенційні кадрові ресурси, визначити недоліки існуючої програми навчання, внести до неї необхідні зміни та доповнення.

Таким чином, ефективність службової діяльності досягається не тільки професійними знаннями, вміннями, навичками, а також й особливістю *копінг-поведінки* в екстремальних і особливих умовах [21–23.] Проблема подолання особистістю важких життєвих ситуацій пояснюється в категоріях *сopіng-поведінки* як специфічний Его-механізм, до якого людина вдається з метою позбавлення від внутрішньої напруги; як відносно постійна схильність відповідати на стресові події певним чином; «*сopіng*» розуміється як динамічний процес, специфіка якого визначається не тільки ситуацією, але і стадією розвитку конфлікту, зіткнення суб'єкта із зовнішнім світом [24]. Зазначимо, що оцінка і формування конструктивної *сopіng-поведінки* відносяться до числа пріоритетних завдань психологічного супроводу правоохоронної діяльності.

Тому важливою передумовою стимулювання курсантів до навчального діалогу є зосередженість уваги викладача не лише на предметній, а й на особистісній стороні пізнавальної діяльності, тобто на тих зусиллях, які вони докладають до виконання завдання. Інакше кажучи, необхідно зосереджувати увагу не на зовнішніх виявах активності, а на внутрішніх процесах, які

відбуваються у мисленні; мотиваційній, емоційно-вольовій сфері, і, що особливо важливо при цьому, всіляко заохочувати ці зусилля, підтримувати їх, формувати *позитивну ціннісну перспективу* професійної діяльності. Засоби заохочення – публічне визнання навчальних досягнень, успіхів, залучення до участі в гуртках та олімпіадах, до індивідуальної роботи.

Курсанти мають відчувати, що для наставників вони цікаві як особистості, викладачу цікаво спостерігати за їхнім розвитком, коригувати їхню діяльність. У цьому наставник вбачає мету навчання, яке організовує. Все це викликає у курсантів позитивне ставлення до свого керівника, бажання співпрацювати з ним, прагнути діалогу в спілкуванні, свідомої допінг-поведінки.

Саме поєднання методологічних засад гуманістичного підходу, інтерактивних технологій навчання та сучасних дидактичних принципів має бути основою професійної підготовки поліцейських у їх практичній спрямованості, моделюванні реального процесу службової діяльності в стінах ЗВО з особливими умовами навчання, у включенні викладачів у цей процес як суб'єктів, які володіють прийомами організації власної професійної діяльності і аналізують шляхи професійного саморозвитку. Як слушно з цього приводу висловила Дороті Лов Нолт [25] «Люди вчаться того, що пізнали через досвід».

2. У загальному вигляді, на особистісному рівні *доброчесність*, як *інтегративна якість особистості*, визначається такими характеристиками: **чесність, довіра, справедливість, повага, відповідальність** і до того ж сміливість діяти – **відвага**, сповідуючи їх, навіть зіткнувшись із труднощами, формують істинні підвалини професійного середовища і освітніх інституцій МВС у всьому цивілізованому світі. Без них

діяльність, яка здійснюється у межах своєї компетенції поліцейських, викладачів, курсантів чи ад'юнктів, втрачає свою вартість, а її ефективність викликає сумніви. Коли ж фундаментальних цінностей дотримуються, застосовують на практиці та вводять у дію, вони стають наріжним каменем створення професійних спільнот. Доброчесність зміцнюється в професійних спільнотах тоді, коли моральні та соціальні норми цієї спільноти збігаються із фундаментальними цінностями, а також підтримуються інституційними принципами та практиками [16]:

ЧЕСНІСТЬ – принципово важливий сегмент основи викладання, навчання, дослідження і роботи, та необхідна передумова повноцінної реалізації довіри, справедливості, поваги та відповідальності. Істотно важливо, щоб академічні принципи і процедури, якими керується спільнота, несли чітке повідомлення про те, що фальсифікація даних, брехня, списування, обман та інші прояви нечесної поведінки є неприйнятними. Адже нечесна поведінка не лише загрожує добробуту академічної спільноти та порушує права її членів, але й може заплямувати репутацію інституції та применшити цінність ступеня, який вона присвоює. Чесність розпочинається із окремих особистостей та розширюється на дедалі більшу спільноту.

Одержуючи знання, і здобувачі, і викладачі мають бути чесними самі із собою та один з одним. У навчальних аудиторіях й лабораторіях, на виїздах, культивування і застосування чесності на практиці стає основою неперервної доброчесності. Плекаючи сміливість та спонукаючи чесне й етичне прийняття рішень, навіть коли це дуже складно, є невід'ємним кроком у становленні спільнот довіри. Здатність університету досягнути власних цілей залежить від якості та доброчесності академічної роботи, яку здійснюють

його професорсько-викладацький склад та здобувачі освіти. Академічна свобода може процвітати лише у середовищі науковців, яке визнає інтелектуальну доброчесність, а дотримання прав та обов'язків, які з нею пов'язані, лежать в основі місії університету. Дотримання постулатів чесності у роботі, словах, ідеях та вчинках є принципом, якого зобов'язані дотримуватися усі члени спільноти.

ДОВІРА є необхідною базою для академічної роботи. Академічні спільноти доброчесності плачуть довіру як цінність та прагнуть сформувати атмосферу взаємної довіри. Атмосфера довіри заохочує та сприяє вільному обміну ідеями, які, у свою чергу, дають змогу науковому пошуку повністю реалізуватися. Коли чесність інституціоналізована як цінність, вона *уможливлює* розвиток довіри. Довіра виникає з часом і досвідом та будується, в першу чергу, на основі дій, а не слів. Інституціоналізації довіри сприяє професорсько-викладацький склад, який ставить зрозумілі вимоги до завдань та має прозору систему оцінювання результатів навчальних досягнень, а також здобувачі, які підходять до виконання завдань чесно, ретельно та самостійно. Довіру розвивають заклади освіти, які встановлюють чіткі та послідовні академічні стандарти, та систематично і справедливо їх дотримуються, таким чином сприяючи здійсненню чесних та неупереджених досліджень.

Довіра зазвичай має взаємну природу; надійність та довірливість часто «крокують» пліч-о-пліч. Довіра дозволяє спільноті співпрацювати, ділитися інформацією, вільно обмінюватися ідеями, не побоюючись за те, що авторську роботу хтось вкраде, що професійно-наукова кар'єра – перерветься, а репутація – погіршиться. Довіра є ключовою, адже дозволяє особам поза межами академічної спільноти вірити у цінність

та вартість наукового дослідження, викладання та здобутого ступеня. Спільноти довіри сприяють співпраці, створюючи середовища, у яких учасники чесні та справедливі одне з одним.

СПРАВЕДЛИВІСТЬ є ключовим фактором, якій слід враховувати при формуванні етичних комісій. Важливими компонентами справедливості є здатність прогнозувати, прозорість, чіткі та обґрунтовані очікування. Правильна та об'єктивна реакція на нечесну поведінку чи порушення доброчесності є також елементом справедливості. Академічні спільноти доброчесності встановлюють чіткі та прозорі очікування, норми та практики, які підтримують справедливість під час співпраці здобувачів, викладачів та адміністрації. Чесне, відповідне та неупереджене оцінювання відіграє важливу роль в освітньому процесі, а справедливість тут є обов'язковою для встановлення довіри між викладачами та здобувачами.

Здобувачі поведуться справедливо одне з одним та з цілою спільнотою, якщо виконують свою роботу чесно; автори – якщо належно цитують праці, які використовують; адміністрація – коли вона поважає та підтримує культуру академічної доброчесності; випускники – якщо вони виправдовують хорошу репутацію освітнього закладу. Професорсько-викладацький склад чинить справедливо по відношенню до здобувачів та інституцій, якщо чітко окреслює очікувані результати, вчасно реагує на прояви нечесності, незмінно підтримує принципи академічної доброчесності та демонструє їх на власному прикладі. Адміністрація вважається справедливою в очах усієї спільноти ЗВО, якщо запроваджує чіткі, дієві та об'єктивні правила, що сприяють встановленню та розвитку спільнот доброчесності, які поважають своїх здобувачів, викладачів, випускників, освітні інституції, професійні спільноти.

ПОВАГА в академічному середовищі є взаємною та вимагає демонстрації поваги до самого себе та до інших. Поважати самого себе означає діяти добродібно під час зіткнення із труднощами. Поважати інших – цінувати розбіжність у поглядах та адекватно розцінювати той факт, що власні ідеї часто доводиться піддавати сумніву, спростовувати, перевіряти та вдосконалювати. Академічні спільноти добродібності цінують інтерактивний, кооперативний та колегіальний характер навчання. Вони шанують, поважають думку інших та зважають на різні точки зору чи ідеї. Наукові спільноти можуть лише тоді досягнути успіху, якщо у них панує повага до членів спільноти, їх різноманітності та інколи суперечливих точок зору. Найбільш динамічними та продуктивними навчальними середовищами є ті, які сприяють активному залученню в освітній процес; які встановлюють чітку систему перевірки знань; які спонукають жваві обговорення та заохочують не боятися м'яко – через повагу до своїх колег – та все ж висловлювати незгоду із їх твердженнями. У добродібних академічних спільнотах навіть ті, хто не погоджується із певними фактами, розділяють почуття поваги та пошани до знань і методів, за допомогою яких вони були отримані.

Здобувачі освіти демонструють повагу, коли вони цінують та використовують можливість отримати нові знання, будучи активними у процесі навчання, беручи участь в обговореннях, вислуховуючи думку інших та роблячи все, що у їх силах, задля досягнення успіху. Груба поведінка чи приниження інших підриває клімат поваги. Професорсько-викладацький склад декларує свою повагу, коли серйозно сприймає ідеї здобувачів, визнаючи їх як особистостей, допомагаючи їм у розвитку цих ідей, надаючи повноцінні та чесні відгуки на їх роботу, цінуючи їх точку зору та поставлені

цілі. Члени академічної спільноти проявляють повагу до інших суб'єктів освітнього процесу, віддаючи належне їх інтелектуальному внеску шляхом правильного цитування джерел інформації. Культивування середовища, у якому всі члени демонструють повагу та декларують її як цінність, є водночас індивідуальною та колективною відповідальністю.

ВІДПОВІДАЛЬНІСТЬ за дотримання принципів доброчесності є як особистим обов'язком, так і спільною справою. Кожен член академічної спільноти – кожен здобувач, член професорсько-викладацького складу, представник адміністрації, несуть відповідальність за дотримання принципів доброчесності під час навчання, викладання та здійснення наукових досліджень. Академічні спільноти доброчесності опираються на засади особистої відповідальності, поєднаної із бажанням кожної особи та груп осіб бути гідним зразком для наслідування, дотримуватися взаємно обумовлених стандартів роботи та вчасно реагувати на випадки порушень доброчесності. Колективна відповідальність допомагає розширити та посилити процеси змін.

Відповідальні спільноти мають потенціал працювати, щоб подолати апатію та надихнути інших дотримуватися групових норм академічної доброчесності. Бути відповідальним означає протистояти порушенням доброчесності та негативному тиску з боку колег, а також власним ставленням демонструвати приклад. Всі особи несуть відповідальність за власні вчинки та намагаються заохотити інших не порушувати правил. Культивування **відповідальності** передбачає розвиток навички розпізнавати та протистояти спокусі порушити норми та правила. Бути відповідальним членом спільноти передбачає підзвітність інших членів групи, що порушують принципи доброчесності. Дотримуючись самостійно та заохочуючи інших дотримуватися

високих професійних етичних стандартів – завжди виклик, який потребує відваги. «Брати на себе відповідальність за зроблену роботу передбачає сумлінне її виконання. Адже без сумлінного виконання немає сенсу щось робити взагалі» – зауважував Деб Еркес [26] – лідер Міжнародного центру академічної доброчесності.

ВІДВАГА відрізняється від інших цінностей доброчесності тим, що це радше якість чи здатність, аніж цінність як така. У людях рису «сміливість» часто плутають із «безстрашністю». У реальному житті, під сміливістю розуміють здатність діяти згідно власних цінностей всупереч страху. Для сталого розвитку спільнот доброчесності замало лише вірити у фундаментальні цінності. Трансформувати розмови про цінності в активну дію та відстоювати їх, зіткнувшись із тиском з боку інших чи їх відмінними від власних поглядами, вимагає цілеспрямованості та відваги. «Бути відважним» означає діяти згідно власних переконань. Як розумова здібність, сміливість розвивається лише у такому середовищі, у якому можна її випробувати. Відвага – це риса характеру, яка дозволяє суб'єктам освітнього процесу бути відданими якісному та сумлінному навчанню та заохочувати до такого навчання своїх колег шляхом дотримання найвищих професійних етичних стандартів, навіть якщо є ризик отримати негативні наслідки у відповідь.

Члени академічних спільнот мають навчитися не лише приймати стійкі та непохитні рішення, але й демонструвати відвагу, яка є необхідною для того, щоб зафіксувати їх не лише словом, а й ділом. Лише через постійне плекання відваги можливе створення та підтримка сильних спільнот доброчесності, які залишатимуться відповідальними, шанобливими, надійними, чесними, справедливими, незважаючи на обставини, з якими вони можуть зіткнутися.

Через цей циклічний процес, відвага, благородність та доброчесність можуть розвинутися як взаємозалежні та переплетені між собою чесноти. Таким чином, академічне середовище обов'язково має включати можливості робити власний вибір, виносити з нього уроки та зростати. Адже доброчесне навчання обумовлене дотриманням фундаментальних цінностей доброчесності [27], які в загальному вигляді наведено у таблиці 8.1.

Взаємозв'язок між нормами і процедурами, стандартами спільноти, а також щоденна поведінка мають бути відповідними, послідовними та сумісними із її інституційними цінностями. Провідними напрямками роботи щодо реалізації **принципів доброчесності** в університетському середовищі є:

- створення суспільної підтримки доброчесної поведінки через залучення академічних груп;
- обговорення важливості та аналізу наслідків дотримання або нехтування політиками доброчесності на прикладі міжнародного досвіду;
- надання знань з академічної доброчесності для здобувачів та викладачів через спільні заходи;
- створення та запровадження механізмів контролю за дотриманням доброчесності на рівні університету.

Процес дотримання практик доброчесні в університетському середовищі стане запорукою того, що практика керуватися принципами довіри та чесності, справедливості та поваги – стануть необхідністю в повсякденному житті.

Таблиця 8.1.

Фундаментальні цінності академічної доброчесності

1	Чесність	Академічні спільноти доброчесності просувають пошук істини й знання через інтелектуальну та особисту чесність у процесі навчання, викладання, наукових досліджень і надання сервісів по дорученню адміністрації
2	Довіра	Академічні спільноти доброчесності стимулюють і покладаються на клімат взаємної довіри. Клімат довіри заохочує і підтримує вільний обмін ідеями, який у свою чергу дає можливість науковим пошукам реалізуватися найповнішою мірою
3	Справедливість	Академічні спільноти доброчесності встановлюють чіткі й прозорі очікування, стандарти й практики для підтримання справедливості у стосунках між здобувачами, викладачами та адміністративним персоналом
4	Повага	Академічні спільноти доброчесності цінують інтерактивну, кооперативну та партисипативну природу навчання і пізнання. Вони шанують та вважають за належне розмаїття думок та ідей
5	Відповідальність	Академічні спільноти доброчесності покладаються на принципи особистої відповідальності, що підсилюється готовністю окремих осіб і груп подавати приклад відповідальної поведінки. Підтримують взаємно узгоджені стандарти, а також вживають належних заходів у випадку їхнього недотримання

Але немає універсального рецепту для вибудови сприятливо-позитивного клімату доброчесності, натомість є певні кроки, за допомогою яких можна максимізувати шанси на успіх – це створення ефективних програм освітніх компонент, виховних заходів, тощо.

Для цього академічним інституціям слід:

- створювати і пропагувати чіткі та справедливі правила, норми і процедури дотримання професійної етики поліцейського, які є практично зрозумілими та можуть бути послідовно втіленими;
- сприяти поширенню конкретних аспектів доброчесності серед усіх сегментів ЗВО. Просвітницька діяльність має містити обговорення фундаментальних цінностей, висвітлення зв'язків між академічною доброчесністю та ширшим колом етичних проблем;
- ознайомлювати усіх членів професійної спільноти про етичні стандарти поліцейського, так щоб вони сприймали очікувані результати як невід'ємні компоненти їх корпоративної культури;
- практикувати дії, прописані у відповідних правилах та нормах, послідовно та прозоро. Надавати підтримку тим, хто дотримується норм та правил;
- розробляти, роз'яснювати та підтримувати неупереджені та прозорі системи запобігання вчиненню корупційних і пов'язаних із корупцією правопорушень;
- регулярно здійснювати оцінку ефективності правил та норм, процедур та практик доброчесності. При потребі переглядати та вдосконалювати їх задля оновлення та покращення.

Відтак, науково вартісним є осмислення духовно-рефлексивного виміру доброчесності особистості в аспекті вище окреслених критеріїв. Важливим тут є те особливе значення категорії «доброчесність» для професійної підготовки поліцейських, якої набуває *моральна орієнтація*. Науковці, навіть, справедливо називають її *вищим видом ціннісних орієнтацій людини*, тому що саме моральна орієнтація визначає ставлення до іншої людини як до особистості, як до власного «Я».

3. Найбільш поширеним підходом, що визначає цілі навчання, є *таксономія Блума*, розроблена і опублікована в 1956^ор. американським педагогом-дослідником Benjamin Bloom (1913–1999 рр.) [28]. Завдання написання результатів навчання істотно спростилося завдяки його роботам. Його публікація «Таксономія освітніх завдань. Довідник 1: Когнітивна сфера» [29] широко використовується у всьому світі при підготовці навчальних програм і оціночних матеріалів.

Поняття *таксономія* означає класифікацію, категоризацію або систематизацію, що описує, алгоритм того, як спираючись на попередні успіхи, можливо досягати більш високих / складних рівнів / результатів навчання. Адже таксономія Б. Блума це не просто схема класифікації – це спроба організувати різні процеси навчання за певною ієрархією. У цій ієрархії, кожен рівень залежить від здатності того, кого навчають працювати на цьому рівні або на нижчих рівнях.

Наприклад, щоб здобувач був спроможним застосувати *знання* (рівень 3), він повинен мати необхідну *інформацію* (рівень 1) і володіти їй *розумінням* (рівень 2). Як відомо [16] усі цілі навчання можливо класифікувати у трьох вимірах: *когнітивному, емоційному і вольовому*, яким відповідають сфери таксономії Б. Блума: когнітивна, афективна і психомоторна.

Ця класифікація таксономій або категоризація процесу навчання являє собою цілісну закінчену структуру. Більшість результатів навчання описують наявність навченості в таких галузях як: *знання, розуміння, застосування, аналіз, синтез і оцінка*. Це категорії когнітивної сфери навчання. Дві інші не менш важливі сфери – *афективно-емоційна* (відносини, почуття, цінності) і *психомоторно-вольова* (практичні фізичні навички) в освітньому процесі професійної підготовки менш актуалізовані в аспекті формалізації і оцінки у якості

навчальних досягнень. Але в аспекті реалізації стандартів етичної поведінки, як передумови запобігання вчиненню корупційних і пов'язаних із корупцією правопорушень, у підготовці поліцейських є украй необхідними. Адже така підготовка має відбуватись не тільки як процес формального вивчення норм права, а засвідчуватись принциповою ціннісною життєдіяльністю всіх учасників освітнього процесу.

Оскільки: *афективно-емоційна* сфера стосується морально-ціннісної, етичної, емоційної, компоненти освітнього процесу, починаючи від бажання здобувача одержати інформацію до інтегрування ідей, переконань і ставлень; *психомоторно-вольова* сфера зосереджується на оцінюванні фізичних навичок, включаючи питання координації мозкової та м'язової діяльності. Конкретизуємо таксономію для *афективно-емоційної* сфери професійної підготовки:

1) *отримання інформації (Receiving)* характеризує бажання (направленість) здобувача одержати необхідну інформацію (уважне вислуховування співбесідника, *чутливість* до соціальних проблем тощо);

2) *зворотна реакція (Responding)* визначає активність участі здобувача в навчальному процесі (*виявлення інтересу* до предмету, бажання висловитися, зробити презентацію, бажання допомогти іншим);

3) *ціннісна орієнтація (Valuing)* розкриває діапазон від звичайного визнання певних цінностей до активної їх підтримки (віра в демократичні цінності, визнання ролі науки в повсякденному житті, турбота про здоров'я оточуючих, повага до індивідуального та культурного різноманіття);

4) *організованість, відповідальність (Organization)* пояснює процеси, з якими стикаються особи, коли необхідно поєднати різні цінності, вирішити конфлікти

між ними, засвоїти певну систему цінностей (особа визнає необхідність балансу між свободою та відповідальністю в демократичному суспільстві, *визнає власну відповідальність* за свої вчинки, сприймає стандарти професійної етики, адаптує свою поведінку до прийнятих системних цінностей);

5) *Характеристика системи цінностей (Characterization)*. На даному рівні особа має сформовану систему цінностей, що визначає її відповідну послідовну та передбачувану поведінку (оцінка самостійності і відповідальності в роботі, професійна повага до етичних принципів, демонстрація доброї професійної, соціальної та емоційної поведінки, здорового способу життя тощо).

Для формулювання і подальшої оцінки результатів навчання в **афективно-емоційній** сфері використовуються, наприклад, наступні дієслова: *позитивно оцінювати, дотримуватися, запитувати, сприймати, відповідати, допомагати, намагатися, співпрацювати, захищати, демонструвати, дискутувати, показувати, обирати, ініціювати, слідувати, виправдовувати, слухати, організовувати, брати участь, поширювати, осуджувати, підтримувати, цінити, тощо*.

Приклади формулювань результатів навчання в афективно-емоційній сфері: позитивно сприймати необхідність професійних етичних стандартів; зважати на потребу конфіденційності в професійному ставленні до громадян; цінувати бажання працювати самостійно; ставитись до людей з різними можливостями однаково; зважати на управлінські завдання, пов'язані з високим рівнем змін у громадському секторі; виявляти бажання спілкуватися з підлеглими / колегами / керівництвом; вирішувати спірні питання щодо особистісних переконань та етичних міркувань; брати участь у дискусіях з колегами, викладачами; усвідомлювати відповідальність за добробут дітей, про яких

підкуєтесь; проявляти професійну відданість етичній практиці.

Конкретизуємо таксономію для **психомоторно-вольової** сфери професійної підготовки:

1) *імітація (Imitation)*. Споглядання за поведінкою іншої особи та її копіювання;

2) *маніпулювання (Manipulation)*. Здатність виконувати певні дії за допомогою інструкцій та практичних навичок;

3) *точність (Precision)*. Здатність виконувати завдання при невеликій кількості помилок і робити це точніше без наявності фахової допомоги;

4) *поєднання (Articulation)*. Здатність координувати серію дій за допомогою поєднання двох або більше навичок. Ці складові можуть модифікуватися, щоб відповідати певним вимогам або для розв'язку задачі;

5) *натуралізація (Naturalization)*. Демонстрація високого рівня виконання в природному стилі («не роздумуючи»). Навички при цьому поєднуються, упорядковуються та виконуються стабільно і легко.

Для формулювання результатів навчання в **психомоторно-вольовій** сфері використовуються, наприклад, наступні дієслова: *копіювати, слідувати, повторити, дотримуватися* – для імітації; *відтворити, побудувати, виконати, впровадити* – для характеристики маніпулювання; *демонструвати, завершити, показати, калібрувати, контролювати, вдосконалити* – характеризують рівень точності; *сконструювати, вирішити, координувати, скомбінувати, інтегрувати, адаптувати, розробити, сформулювати, модифікувати, вдосконалити* – описують рівень поєднання; *спроектувати, виокремити, управляти, винайти, керувати проектом* – визначають рівень натуралізації.

Зауважимо, що існують і інші таксономії для визначення результатів навчання у психомоторній сфері. Наприклад А. Harrow (1972) [30], W. R. Dawson (1998) [31], Т. Ferris та S. Aziz (2005) [32], але всі вони не є настільки популярними та використовуваними, як таксономія Блума. Хоча також можуть бути застосовані при розробці освітніх програм для формулювання результатів навчання як на рівні освітньої програми в цілому, так і на рівні окремих навчальних дисциплін / модулів. Так, Е. Сімпсон [33] розробила більш деталізовану ієрархію психомоторики, яка містить сім рівнів, що в аспекті підготовки поліцейських виявляється також слушною:

1) *сприйняття (Perception)*. Здатність використовувати наявні сигнали для стимулювання фізичної активності;

2) *установка, менталітет (Set, mindset)*. Готовність до певного способу діяння. Може включати в себе ментальну, фізичну та збудливу схильності;

3) *керована реакція (Guided response)*. Оволодіння певною фізичною навичкою за допомогою метода спроб і помилок;

4) *автоматизм (Mechanism)*. Проміжний етап у засвоєнні фізичної навички (тобто трансформування вміння в навичку). Засвоєні реакції стають більш звичними, рухи можуть виконуватися достатньо впевнено та вміло;

5) *складні явні реакції (Complex overt responses)*. Можливою є фізична активність, яка потребує складних рухів. Реакції є автоматичними, а на певну довершеність указує точне та скоординоване виконання при мінімальних зусиллях;

6) *адаптація (Adaptation)*. На даному рівні навички є добре розвинуті, а особа може змінювати рухи у відповідь на проблемну ситуацію чи згідно з певними вимогами;

7) *створення (Origination)*. Навички є настільки розвинутими, що припустима певна креативність при виникненні спеціальних потреб.

Використання всієї ієрархічної сукупності критеріїв таксономії Б. Блума дозволяє здійснити розгорнуту оцінку результатів навчання. Такий опис у подальшому покликаний забезпечити систематичність в проектуванні модулів робочих навчальних програм дисциплін, можливість моніторингу якості освітнього процесу та якісне корегування освітніх програм.

Висновки до розділу 8

Національна Поліція разом з її відомчою системою освіти є невід'ємною частиною більш складного соціального цілого – держави. Становлення, розвиток системи професійної підготовки поліцейських відбувається в цілісному зв'язку із еволюційними процесами країни, відтворюючи не тільки процеси сталого розвитку, а й внутрішні суперечності. Процес впровадження ідей і постулатів, добросовісної поведінки поліцейських є поступовим, складним і довготривалим, тож повинен постійно вдосконалюватися, оскільки досягнення освітніх, виховних, навчальних та науково-пошукових цілей можливе лише за умови дотримання відповідних етичних стандартів. У кінцевому випадку це призведе до позитивних системних перетворень в житті соціуму, починаючи з конкретних змін у ставленні громадян до Національної поліції, зростання довіри до поліції і престижу самої професії у цілому.

Література

1. Бачинін В. А. Філософія права: Словник / В. А. Бачинін, В. С. Журавський, М. І. Панов. – К.: Концерн «Видавничий Дім «Ін Юре», 2003. – 408 с.

2. Берендєєва А. І. Правова основа професійної етики працівників поліції. / А. І. Берендєєва // Південноукраїнський правничий часопис: Правова система: теорія і практика № 2-2016. С. 87-91.

3. Європейський Кодекс поліцейської етики. Рекомендація (2001) 10, ухвалена Комітетом міністрів Ради Європи 19 вересня 2001 р. та Пояснювальний меморандум. / Генеральний директорат I – Юридичні питання. – 56 с. Режим доступу: https://hrea.org/wp-content/uploads/2021/02/Recommendation-Rec200110_European-Code-of-Police-Ethics_Ukrainian.pdf

4. Конституція України: Закон України від 28 чер. 1996 р. № 254к/96-ВР. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/254к/96-вр#Text>

5. Мілорадова Н. Е., Попова Г. В. Ціннісна сфера працівників міліції громадської безпеки з різною тривалістю перебування на службі. Проблеми екстремальної та кризової психології. 2014. Вип. 15. С. 142–149.

6. Леонтьев Д. А. Ценностные представления в индивидуальном и групповом сознании : виды, детерминанты и изменения во времени [Электронный ресурс] / Д. А. Леонтьев. – Режим доступа : <http://www.follow.ru/article/344>

7. Ревак І. О. Кейс заняття на тему «Професійна етика» для слухачів Підвищення кваліфікації поліцейських ізоляторів тимчасового тримання. / Ірина Олександрівна Ревак // Львівський державний університет внутрішніх справ. – Львів -2022. – 18 с.

8. Dragan, O. V., Yermakova, G. S., Chvaliuk, A. M., Kurchin, O. G. and Karagodin, O. V. 2020. Psychological Aspects of Corruption in Public Administration: Case-Study of Ukraine. Academic Journal of Interdisciplinary Studies. 9, 6 (Nov. 2020), 264. DOI: <https://doi.org/10.36941/ajis-2020-0130>

9. Крикун В. Адміністративно-правові засади взаємодії національної поліції з громадськістю. / Вячеслав Крикун. // Науковий вісник Херсонського державного університету. Серія: Юридичні науки. Випуск 5, 2018. – С.73-77.

10. Зязюн І. А. Філософія педагогічної дії : монографія / Іван Андрійович Зязюн. – Київ ; Черкаси : ЧНУ ім. Б. Хмельницького, 2008. – 608 с. Режим доступу: http://www.pedagogic-master.com.ua/public/filosofiya_pedagogichnoy_dii.pdf

11. Васянович Г. П. Педагогічна етика. Львів. Академвидав. 2011 248 с. Режим доступу: <https://westudents.com.ua/knigi/198-pedagogchna-etika-vasyanovich-gp.html>

12. Філіпчук Г. Г. Націєтворчість освіти. Монографія / Георгій Георгієвич Філіпчук. – Чернівці : Зелена. Буковина, 2014. – 400 с. Режим доступу: <http://www.pedagogic-master.com.ua/public/Filipchuk.pdf>

13. Семенова Алла. Парадигмальне моделювання у професійній підготовці майбутніх учителів: монографія. / Алла Семенова. – Одеса : Юридична література, 2009. – 504 с. (Paradigmatic modeling in the training of future teachers – in Ukrainian). Режим доступу: <https://www.pedagogic-master.com.ua/public/semenova/paradigma.pdf>

14. Підготовка до єдиного державного кваліфікаційного іспиту за спеціальністю 081 «Право» на другому (магістерському) рівні вищої освіти : навчальний посібник. / Укладачі: Братель С.Г., Антоненко О.А., Ахмедова Е.Р., Бабенко А.М., Балтаджи П.М. та ін. // Одеса : ОДУВС, 2021. 332 с.

15. Словник української мови: в 11 томах. – Том 2, 1971. – С. 326. – Режим доступу до ресурсу: <http://sum.in.ua/s/dobrochesnistj>

16. Семенова А. В. Професійна педагогіка: Підручник. / Авт. : А. В. Семенова, О. В. Грабовський, Л. В. Коломієць, О. С. Савельєва, В. Ф. Яні; за заг. ред. А. В. Семенової. – Одеса: Бондаренко М. О., 2020. – 575 с.

17. Зуєва Лариса Євгеніївна. Теоретичні та методичні засади психолого-педагогічної підготовки професійних суддів у системі суддівської освіти України і Канади : дис. ... докт. пед. наук: 13.00.04 – теорія і методика професійної освіти. Педагогічні науки. / Лариса Євгеніївна Зуєва. – Національний педагогічний університет імені М. П. Драгоманова. Київ –2018 – 601 с.

18. Зуєва Л. Є. Дослідження теоретичних засад психолого-педагогічної підготовки професійних суддів у системі суддівської освіти / Лариса Євгеніївна Зуєва. // ScienceRise: Pedagogical Education. – 2017. – №1. – С. 33–36.

19. Семенова Алла. Ціннісний вимір досвіду суб'єктів педагогічної дії: Монографія. / Алла Семенова. – Одеса : Бондаренко М. О., 2016. – 436 с. (Value measurement of the experience of subjects of pedagogical action – in Ukrainian). Режим доступу: https://www.pedagogic-master.com.ua/public/semenova/tsinisnyi_vymir.pdf

20. Корнієнко М. В. Деякі особливості юридичної відповідальності батьків за правопорушення, скоєні дітьми. Південноукраїнський правничий часопис. 2018. № 2. С. 22-25.

21. Швець Д. В. Копінг-поведінка майбутніх правоохоронців у контексті прогностичної компетентності. Актуальні проблеми психології : зб. наук. пр. Інституту психології імені Г. С. Костюка НАПН України. Київ-Житомир, 2017. Т. VI. Психологія обдарованості. Вип. 13. С. 188–197., с. 188-197.

22. Дідух М. М. Стан розвитку компонентів конструктивної копінг-поведінки у працівників органів внутрішніх справ. Проблеми сучасної психології : зб.

наук. пр. КПНУ ім. І. Огієнка, Інституту психології імені Г. С. Костюка НАПН України. 2014. Вип. 26. С. 129–143.

23. Корнієнко М. В. Особливості забезпечення і захисту прав дітей дільничним офіцером поліції. Правовий часопис Донбасу. 2018. № 3 (64). С. 100-107

24. Швець Д. В. Формування особистості поліцейського в умовах фахової підготовки та професійної діяльності: правові та психологічні аспекти: дис. ...д-ра. юрид. наук: 19.00.06. Київ, 2019. 454 с.

25. Драйден Г. Революція в навчанні / Гордон Драйден, Джаннет Вос ; пер. з англ. М. Олійник. – Львів : Літопис, 2005. – 542 с.

26. Фундаментальні цінності академічної доброчесності. Переклад з англійської. Переклад на українську мову здійснено Проектом сприяння академічній доброчесності в Україні – SAIUP, що впроваджується Американськими Радами з міжнародної освіти: ACTR/ACCELS. / Перекладено за виданням «The Fundamental Values of Academic Integrity», видання друге. Міжнародний центр академічної доброчесності. Ред. Тедді Фішман. Університет Клемсон. 1999. – 39 с.

27. Академічна доброчесність: міфічна концепція чи дієвий концепт [Електронний ресурс] – Режим доступу до ресурсу: <http://www.saiup.org.ua/novyny/akademichna-dobrochesnist-mifichna-kontseptsiya-chy-diyevuj-kontsept>

28. Bloom, B. S., Engelhart, M., D., Furst, E. J, Hill, W. and Krathwohl, D. (1956) Taxonomy of educational objectives. Volume I: The cognitive domain. New York: McKay.

29. Компетентнісний підхід у вищій освіті: світовий досвід: Укладачі: Антонюк Л. Л., Василькова Н. В., Ільницький Д. О., Кулага І. В., Турчанинова В. Є. – К.: Інститут вищої освіти КНЕУ імені Вадима Гетьмана – 2016. – 66 с.

30. Harrow, A. (1972) A taxonomy of the psychomotor domain – a guide for developing behavioral objectives. New York: David McKay.

31. Dawson, W. R. (1998), Extensions to Bloom's Taxonomy of Educational Objectives, Sydney, Australia: Putney Publishing.

32. Ferris, T. and Aziz, S. (2005) A psychomotor or skills extension to Bloom's Taxonomy of Education Objectives for engineering education. Exploring Innovation in Education and Research , March 2005.

33. Simpson, E. J. (1972). The classification of educational objectives in the psychomotor domain: The psychomotor domain. Vol. 3. Washington, DC: Gryphon House.